

A Structural Model of Successful Aging Based on Religious and Non-Logical Beliefs with the Mediating Role of Purpose in Life Among Retired Education Staff

Parisa Masoudian^{1*}, Seyyedeh Sakineh Mortazavi²

1. Department of Educational sciences, Be.C., Islamic Azad University, Behbahan, Iran.

2. Msc in Education Management, Faculty of Educational Science, Islamic Azad University, Behbahan Branch, Behbahan, Iran.

Corresponding author: Parisa Masoudian, Department of Educational sciences, Be.C., Islamic Azad University, Behbahan, Iran.

Email: pmasoudian@iau.ac.ir

Received: 2026/04/23

Accepted: 2026/04/30

Abstract

Introduction: Aging, as a sensitive and inevitable stage of the human life cycle, has always been of interest to researchers in various fields. With increasing life expectancy and the growth of the elderly population, the issue of quality of life during retirement has gained double significance. Meanwhile, retired educational staff, due to years of service in education and their unique role in nurturing future generations, hold a special position. Therefore, the present study aimed to provide a structural model of successful aging in retired educational staff based on religious beliefs and non-logical beliefs with the mediating role of purpose in life.

Methods: This descriptive-correlational study utilized a path analysis approach. The statistical population comprised all retired educational personnel in Behbahan, Iran, in 2025-2026, from which 150 individuals were selected through non-random targeted sampling. They completed the Successful Aging Questionnaire (Zanjeri et al., 2019), the Religious Beliefs Questionnaire (Najafi, 2006), the Non-Logical Beliefs Questionnaire (Jones, 1968), and the Purpose in Life Questionnaire (Crumbaugh & Maholick, 1969). Data analysis was performed using Pearson's correlation and path analysis with SPSS, version 19, and AMOS, version 20.

Results: The findings indicated that religious beliefs ($\beta=0.316$), non-logical beliefs ($\beta=-0.292$), and purpose in life ($\beta=0.286$) had a direct and significant effect on successful aging. Furthermore, religious beliefs ($\beta=0.090$) and non-logical beliefs ($\beta=-0.068$) had an indirect and significant effect on successful aging through purpose in life.

Conclusion: Ultimately, it can be concluded that the successful aging model based on religious beliefs and non-logical beliefs with the mediating role of purpose in life has favorable fit indices. Therefore, utilizing this model can assist teachers, administrators, and specialists in the field of education in promoting successful aging.

Keywords: Religious Beliefs, Non-logical Beliefs, Successful Aging, Purpose in life.

ارائه مدل ساختاری سالمندی موفق بر اساس باورهای دینی - مذهبی و باورهای غیرمنطقی با نقش میانجی هدفمندی در زندگی در کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش

پریسا مسعودیان^{۱*}، سیده سکینه مرتضوی^۲

۱. گروه علوم تربیتی، واحد بهبهان، دانشگاه آزاد اسلامی، بهبهان، ایران.
۲. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، واحد بهبهان، دانشگاه آزاد اسلامی، بهبهان، ایران.

نویسنده مسئول: پریسا مسعودیان، گروه علوم تربیتی، واحد بهبهان، دانشگاه آزاد اسلامی، بهبهان، ایران
ایمیل: pmasoudian@iau.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۲/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۲/۳

چکیده

مقدمه: سالمندی به عنوان مرحله‌ای حساس و اجتناب‌ناپذیر از چرخه زندگی انسان، همواره مورد توجه پژوهشگران حوزه‌های مختلف بوده است. با افزایش امید به زندگی و رشد جمعیت سالمندان، مسئله کیفیت زندگی در دوران بازنشستگی اهمیت دوچندانی یافته است. در این میان، کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش به دلیل سال‌ها خدمت در عرصه تعلیم و تربیت و نقش بی‌بدیل در پرورش نسل‌های آینده، از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند، لذا پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل ساختاری سالمندی موفق در کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش بر اساس باورهای دینی - مذهبی و باورهای غیرمنطقی با نقش میانجی هدفمندی در زندگی انجام شد.

روش کار: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی به روش تحلیل مسیر بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارکنان بازنشسته فرهنگی شهر بهبهان در سال ۱۴۰۴ بود که از بین آن‌ها تعداد ۱۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند انتخاب شدند و پرسشنامه‌های سالمندی موفق زنجری و همکاران (۲۰۱۹)، باورهای دینی - مذهبی نجفی (۱۳۸۵)، باورهای غیرمنطقی جونز (۱۹۶۸) و هدفمندی در زندگی کرامباف و ماهولیک (۱۹۶۹) را تکمیل کردند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر به کمک نرم‌افزارهای SPSSV19 و AMOSV20 استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد متغیرهای باورهای دینی - مذهبی ($\beta=0/316$)، باورهای غیرمنطقی ($\beta=-0/292$) و هدفمندی در زندگی ($\beta=0/286$) بر سالمندی موفق اثر مستقیم و معنی‌داری داشتند. همچنین متغیرهای باورهای دینی - مذهبی ($\beta=0/090$) و باورهای غیرمنطقی ($\beta=-0/068$) از طریق هدفمندی در زندگی اثر غیرمستقیم و معنی‌داری بر سالمندی موفق داشتند.

نتیجه‌گیری: در نهایت می‌توان گفت مدل سالمندی موفق بر اساس باورهای دینی - مذهبی و باورهای غیرمنطقی با نقش میانجی هدفمندی در زندگی از شاخص‌های برآزش مطلوبی برخوردار است و لذا استفاده از این مدل می‌تواند به معلمان، مدیران و متخصصان حوزه تعلیم و تربیت در ارتقای سالمندی موفق کمک نماید.

کلیدواژه‌ها: باورهای دینی - مذهبی، باورهای غیرمنطقی، سالمندی موفق، هدفمندی در زندگی.

مقدمه

رشد جمعیت سالمندان سبب شده تا موضوع کیفیت زندگی در این دوره از عمر، جایگاه ویژه‌ای در پژوهش‌های علمی پیدا کند. دیگر صرفاً طول عمر ملاک نیست، بلکه آنچه اهمیت دارد «چگونگی زیستن در سال‌های پایانی عمر» است. به همین دلیل، مفهوم سالمندی موفق به عنوان

سالمندی پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر و جهانی است که در دهه‌های اخیر به دلیل افزایش امید به زندگی و کاهش نرخ باروری، به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی تبدیل شده است (۱). در جوامع مختلف،

نقطه مقابل سالمندی همراه با ضعف، بیماری و ناتوانی مطرح شده است (۲).

سالمندی موفق شامل مجموعه‌ای از عوامل روان‌شناختی، اجتماعی و معنوی است که در کنار هم موجب می‌شوند فرد در دوران بازنشستگی و سالمندی احساس رضایت، معنا، کارآمدی و امیدواری داشته باشد. در ایران نیز با توجه به تغییرات جمعیتی، شمار سالمندان به سرعت در حال افزایش است. در این میان، کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش به عنوان یکی از بزرگ‌ترین گروه‌های بازنشستگان کشور، اهمیت ویژه‌ای دارند. این افراد سالیان متمادی در عرصه تعلیم و تربیت خدمت کرده‌اند و با ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی جامعه پیوند عمیقی دارند (۳).

اما بازنشستگی برای آنان می‌تواند به منزله تغییرات اساسی در نقش‌های فردی و اجتماعی باشد. بسیاری از بازنشستگان آموزش و پرورش با چالش‌هایی همچون کاهش درآمد، افت موقعیت اجتماعی، احساس تنهایی، محدودیت‌های جسمانی و کاهش تعاملات روزمره مواجه می‌شوند. چنین مسائلی می‌تواند بر کیفیت زندگی آنان اثر منفی گذاشته و فرآیند سالمندی موفق را دشوار سازد. بنابراین، پرداختن به عوامل مؤثر بر سالمندی موفق در این گروه، ضرورتی انکارناپذیر است (۴).

یکی از عوامل کلیدی که می‌تواند در این زمینه نقش حمایتی داشته باشد، باورهای دینی و مذهبی است. باورهای دینی همواره منبعی برای آرامش، امید و معنا در زندگی انسان‌ها بوده‌اند. فردی که در زندگی خود به اصول مذهبی پایبند است، توانایی بیشتری برای مواجهه با مشکلات دارد و بازنشستگی را به عنوان فرصتی برای تعمیق معنویت و ارتباط با خداوند درک می‌کند (۵). آموزه‌های مذهبی به افراد کمک می‌کند تا وقایع زندگی را در چارچوبی گسترده‌تر معنا کنند و حتی محدودیت‌ها و بیماری‌ها را بخشی از مسیر رشد روحی بدانند. در این میان، کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که اغلب در بستر فرهنگی-مذهبی پرورش یافته‌اند، می‌توانند از ظرفیت‌های باورهای مذهبی برای سازگاری با تغییرات این دوره به خوبی بهره‌مند شوند (۶). در مقابل، باورهای غیرمنطقی می‌توانند به شدت بر کیفیت زندگی بازنشستگان اثر منفی بگذارند (۷).

باورهای غیرمنطقی مجموعه‌ای از افکار و نگرش‌های ناکارآمد و تحریف‌شده‌اند که موجب می‌شوند فرد

واقعیت‌ها را به گونه‌ای منفی و نادرست ادراک کند. برای مثال، بازنشسته‌ای که می‌پندارد پس از پایان کار دیگر هیچ ارزشی برای خانواده و جامعه ندارد، یا فردی که باور دارد دوران بازنشستگی مساوی با پایان توانمندی‌های اوست، در معرض اضطراب، افسردگی و احساس پوچی قرار خواهد گرفت. چنین نگرش‌هایی نه تنها به کاهش کیفیت زندگی منجر می‌شوند، بلکه می‌توانند به تدریج سالمندان را به سمت انزوا و کناره‌گیری از جامعه سوق دهند. بنابراین، بررسی نقش باورهای غیرمنطقی در تبیین سالمندی موفق، اهمیت بالایی دارد (۸).

در این میان، تغییری وجود دارد که می‌تواند هم اثر مثبت باورهای مذهبی را تقویت کند و هم اثر منفی باورهای غیرمنطقی را کاهش دهد و آن، هدفمندی در زندگی است (۹). هدفمندی به معنای داشتن اهداف روشن، معنادار و ارزشمند در زندگی است. افرادی که اهدافی مشخص دارند، حتی در صورت مواجهه با محدودیت‌های جسمی یا تغییرات اجتماعی، احساس امید، معنا و رضایت بیشتری تجربه می‌کنند (۱۰). در دوران بازنشستگی، هدفمندی در زندگی می‌تواند به افراد کمک کند تا با تعریف دوباره نقش‌های خود، احساس ارزشمندی و هویت مثبت‌شان را حفظ کنند. برای مثال، بازنشسته‌ای که تصمیم می‌گیرد وقت خود را صرف آموزش داوطلبانه، فعالیت‌های فرهنگی یا تربیت نسل جدید کند، احساس خواهد کرد که همچنان نقشی مؤثر در جامعه ایفا می‌کند (۱۱).

از این رو، هدفمندی در زندگی می‌تواند به عنوان یک متغیر میانجی عمل کرده و رابطه میان باورهای مذهبی، باورهای غیرمنطقی و سالمندی موفق را توضیح دهد. باورهای مذهبی مثبت می‌توانند فرد را به سمت هدف‌گذاری معنادار سوق دهند و از سوی دیگر، وجود اهداف روشن می‌تواند مانع تأثیرگذاری افکار غیرمنطقی بر سلامت روانی و اجتماعی شود. به بیان دیگر، هدفمندی همان حلقه واسطه‌ای است که منابع روان‌شناختی و معنوی فرد را به تجربه سالمندی موفق متصل می‌سازد (۱۲).

با وجود اهمیت این موضوع، مرور پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد که هنوز شکاف‌های قابل توجهی در این زمینه وجود دارد. بیشتر تحقیقات به بررسی جداگانه عوامل مذهبی یا باورهای غیرمنطقی پرداخته‌اند، در حالی که کمتر پژوهشی به طور همزمان به تعامل این عوامل و نقش میانجی هدفمندی در زندگی در تبیین سالمندی موفق

پریسا مسعودیان و سیده سکینه مرتضوی

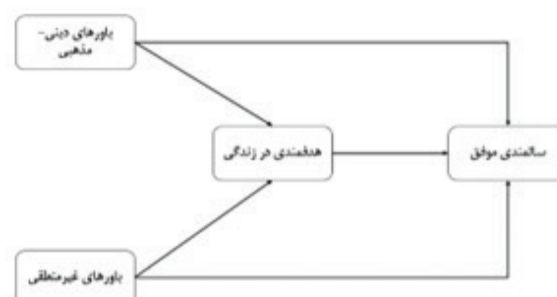
روانشناختی، حمایت اجتماعی، امنیت مالی و محیطی، سلامت جسم و روان، سلامت عملکردی، رفتارهای مرتبط با سلامت و معنویت می‌باشد و بر اساس طیف پنج‌گزینه ای لیکرت با سوالاتی مانند (آیا به بیماری یا بیماریهای جسمی خاصی مبتلا هستید که شما را اذیت کند) به سنجش سالمندی موفق می‌پردازد. پایایی این پرسشنامه توسط تدوین‌کنندگان با استفاده از روش آلفای کرونباخ $0/93$ به دست آمده است.

۲. پرسشنامه باورهای دینی-مذهبی: این پرسشنامه برای سنجش عمل به باورهای دینی تهیه شده است که دارای ۲۵ پرسش است که عمل (نه اعتقاد و نگرش) به باورهای اسلامی را می‌سنجد. مواد آزمون در چهار حوزه عمل به واجبات، مستحبات، فعالیت‌های مذهبی، و مداخله دادن مذهب در تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب‌های زندگی قرار دارد. طیف مورد استفاده در پرسشنامه بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵ قرار دارد. پایایی این ابزار ضریب آلفای کرونباخ $0/91$ به دست آمده است (۱۶).

۳. پرسشنامه باورهای غیرمنطقی جونز: پرسشنامه باورهای غیرمنطقی جونز شامل ۴۰ سؤال است و توسط عبادی و معتمدین بر اساس پرسشنامه ۱۰ عاملی باورهای غیرمنطقی جونز به روش تحلیل عوامل در جامعه ایران ساخته شده است. این پرسشنامه چهار عامل در ماندگی در برابر تغییر، توقع تأیید دیگران، اجتناب از مشکل و بی‌مسئولیتی هیجانی را بر اساس مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم اندازه می‌گیرد. پژوهشگران برای بررسی ضریب پایایی این آزمون از روش آلفای کرونباخ و روش تصنیف استفاده کرده‌اند که این ضرایب را به ترتیب برای کل مقیاس $0/75$ و $0/76$ گزارش کرده‌اند (۱۷).

۴. پرسشنامه هدفمندی در زندگی: این پرسشنامه توسط کرامیاف و ماهولیک به منظور سنجش احساس فردی هدف یا معنا در زندگی ساخته شده است. در اصل هدف اصلی از ساختن این پرسشنامه ایجاد ابزاری برای سنجش تاثیر معنادرمانی بود. پرسشنامه هدف در زندگی می‌تواند احساس خلاء وجودی یا معنا و هدف در زندگی را بسنجد. این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال است که بررسی مضمون سوالات آن نشان می‌دهد که پرسشنامه مذکور دارای روایی محتوا می‌باشد، زیرا مضمون آن با نظریه و مفاهیم درمانی فرانکل هم‌هنگ است. شرکت‌کنندگان برای پاسخ

توجه کرده است. همچنین اغلب مطالعات، جمعیت عمومی سالمندان را مورد بررسی قرار داده‌اند و کمتر به گروه‌های خاصی همچون کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش پرداخته‌اند؛ در حالی که این قشر به دلیل ویژگی‌های شغلی و اجتماعی خاص خود، نیازمند توجه ویژه هستند. بنابراین، پرسش اصلی این است که آیا مدل ساختاری سالمندی موفق در کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش بر اساس باورهای دینی - مذهبی و باورهای غیرمنطقی با نقش میانجی هدفمندی در زندگی از برآزش مطلوب قرار دارد؟

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش کار

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی است و به شیوه تحلیل مسیر انجام گرفت که در زمره روش‌های پژوهش کمی از نوع همبستگی محسوب می‌شود. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه بازنشستگان فرهنگی شهر بهبهان در بازه زمانی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴ بوده که تعداد آن‌ها ۲۲۰ نفر گزارش شد. از بین افراد جامعه، ۱۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. حجم نمونه در این پژوهش ۱۵۰ نفر در نظر گرفته شده است زیرا معمولاً حداقل حجم نمونه برای مدل‌یابی معادلات ساختاری ۱۰۰ تا ۱۵۰ نفر است. برخی پژوهش‌ها تعداد بیشتری در حد ۲۰۰ نفر را پیشنهاد می‌کنند (۱۳). همچنین پیشنهاد شده است که به ازای هر متغیر آشکار حدود ۱۵ نفر برای حجم نمونه در نظر گرفته شود (۱۴). بنابراین با توجه به این توضیحات می‌توان گفت تعداد ۱۵۰ نفر اطمینان لازم را در مورد توان آماری مطلوب و کفایت نمونه‌برداری فراهم می‌کند.

ابزارهای پژوهش عبارت بودند از:

۱. پرسشنامه سالمندی موفق: پرسشنامه چند بعدی سالمندی موفق در ایران توسط زنجری و همکاران (۱۵) به منظور سنجش سالمندی موفق طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۵۴ سؤال و هفت مولفه بهزیستی

پیرسون و مدلیابی معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزارهای SPSSV24 و AMOSV24 استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش تعداد ۱۵۰ نفر از کارکنان بازنشسته فرهنگی شهر بهبهان که در بازه زمانی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴ بازنشست شدند، حضور داشتند. دامنه سنی این گروه از ۵۰ تا ۶۵ سال به بالا بود. میانگین و انحراف استاندارد سن $51/12 \pm 6/32$ بود. تعداد ۲۶ نفر در دامنه سنی ۵۰ تا ۵۵ سال، ۶۳ نفر در دامنه سنی ۵۶ تا ۶۰ سال، ۳۸ نفر در دامنه سنی ۶۱ تا ۶۵ سال و ۲۳ نفر در دامنه سنی ۶۶ سال و بالاتر قرار داشتند. تعداد ۸۱ خانم و ۶۹ آقا در این پژوهش حضور داشتند. همچنین تعداد ۱۴ نفر دارای مدرک کاردانی، ۸۴ نفر دارای مدرک کارشناسی و ۵۲ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. در ادامه جدول مربوط به یافته‌های توصیفی و ماتریس همبستگی ارائه شده است.

به هر سوال عددی از ۱ تا ۷ را در پاسخنامه علامت می‌زنند که بیانگر دیدگاهشان نسبت به آن سوال است. نمره بالاتر بیانگر هدف و معنای بیشتر در زندگی است. البته کسب نمره ۱۴۰ غیر واقع بینانه است و نشانگر اغراق در معنادر جلوه دادن زندگی است. پژوهشگران ایرانی ضریب پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ $0/92$ به دست آمد (۱۹).

از طرفی به منظور رعایت نکات اخلاقی، شرکت‌کنندگان مجاز بوده‌اند از نوشتن آدرس خودداری نمایند و در صورت تمایل به داشتن نتایج، خواسته خود را اعلام نمایند. همچنین محرمانه بودن اطلاعات کسب شده، جلب رضایت آگاهانه آزمودنی‌های پژوهش، عدم انتشار اطلاعات آزمودنی‌ها به دیگران و ایجاد یک جو اطمینان‌بخش از جمله ملاحظات بود که پژوهشگران مد نظر قرار داد. همچنین این پژوهش مورد تأیید کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان با کد IR.IAU.BEHBAHAN.REC.1404.058 قرار گرفت. در نهایت برای تحلیل اطلاعات از همبستگی

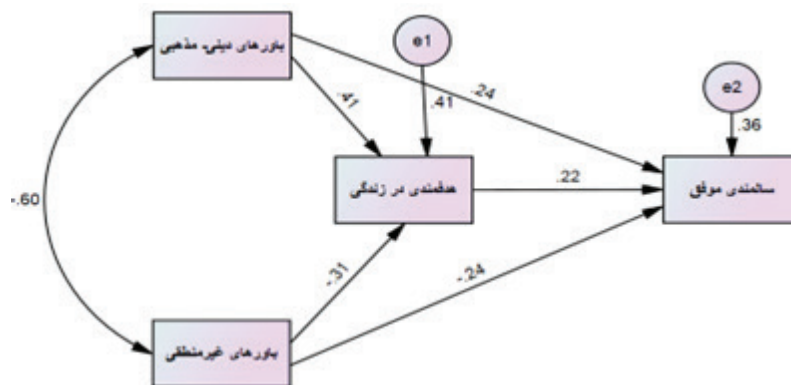
جدول ۱: یافته‌های توصیفی و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
۱. سالمندی موفق	۱				۱۲۸/۰۹	۲۱/۸۴	۰/۲۵۷	۰/۵۴۱
۲. باورهای دینی-مذهبی	۰/۵۱۸°	۱			۸۹/۲۱	۱۶/۸۶	۰/۲۷۸	۰/۳۳۰
۳. باورهای غیرمنطقی	-۰/۵۰۷°	-۰/۶۰۵°	۱		۱۲۸/۳۲	۱۷/۷۸	۰/۱۰۹	۰/۱۷۶
۴. هدفمندی در زندگی	۰/۴۹۶°	۰/۵۹۳°	-۰/۵۵۴°	۱	۹۶/۳۶	۱۶/۸۳	۰/۲۶۲	۰/۵۶۹

* کلیه همبستگی‌ها در سطح $p < 0/01$ معنی‌دار هستند.

بررسی شد که نتایج حاکی از نرمال بودن داده‌ها بود. افزون بر آن مفروضه استقلال خطاها با استفاده از آزمون دوربین-واتسون برقرار بود ($DW=1/358$). مفروضه همخطی چندگانه نیز با استفاده از آماره‌های تلرانس و تورم واریانس بررسی و نتایج نشان داد هیچکدام از مقادیر تلرانس کوچکتر از حد مجاز $0/1$ و هیچکدام از مقادیر تورم واریانس بزرگتر از حد مجاز 10 نبود. برای برآورد مدل پژوهش از روش بیشینه درست‌نمایی و شاخص‌های ریشه واریانس خطای تقریب (RMSEA)، ریشه استاندارد واریانس پس‌مانده (SRMR)، شاخص برازندگی مقایسه‌ای (CFI)، شاخص برازش نرم‌شده (NFI) شاخص نیکویی برازش (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI) استفاده شد. بنابراین در ابتدا نمودار مربوط به مدل نهایی و سپس شاخص‌های برازش مدل ارائه شده است.

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که هر سه متغیر باورهای دینی-مذهبی، باورهای غیرمنطقی و هدفمندی در زندگی با سالمندی موفق همبستگی معنی‌داری داشتند ($P < 0/01$). سایر روابط بین متغیرها در جدول آمده است. همچنین در جدول میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیرهای پژوهش و در دو ردیف دیگر جدول نتایج کجی و کشیدگی جهت نرمال بودن داده‌ها آمده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود شاخص‌های کجی و کشیدگی همه متغیرهای پژوهش بین -2 و 2 قرار دارد که بیانگر عدم انحراف بیش از حد توزیع نمرات متغیرها از توزیع نرمال است. از سویی قبل از انجام تحلیل استنباطی، داده‌های پرت با استفاده از نمودار (Box Plot) بررسی و نتایج نشان داد هیچ داده پرتی وجود ندارد. همچنین مفروضه نرمال بودن داده‌ها با استفاده از نمرات کجی و کشیدگی در جدول ۱

شکل ۲: مدل نهایی پژوهش

جدول ۲: شاخص‌های برازش مدل نهایی پژوهش

AGFI	GFI	CFI	IFI	NFI	RMSEA	df		
۰/۹۰	۰/۹۳	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۹۵	۰/۰۷۸	۶	۲۱/۳۸۳	مدل نهایی
۰/۰۹۰ الی ۱	۰/۰۹۰ الی ۱	۰/۰۹۰ الی ۱	۰/۰۹۰ الی ۱	۰/۰۹۰ الی ۱	۰/۰۰۵ الی ۰/۰۸	---	---	مقدار قابل قبول

نهایی پژوهش مطلوب بودند. در ادامه اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل برای متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

بر اساس جدول همه مسیرهای بین متغیرها معنی‌دار بود. از سویی نتایج نشان داد همه شاخص‌های برازش مدل

جدول ۳: الگوی ساختاری، پارامترهای اندازه‌گیری مسیرها و روابط مستقیم

معنی داری	نسبت بحرانی (CR)	خطای استاندارد	برآورد غیراستاندارد (B)	برآورد استاندارد (β)	مسیر
۰/۰۰۷	۰۲/۷۱۸	۰/۱۱۶	۰/۳۱۶	۰/۲۴۴	بزرگ‌های دینی- مذهبی ← سالمندی موفق
۰/۰۰۶	-۲/۷۳۹	۰/۱۰۶	-۰/۲۹۲	-۰/۲۳۷	بزرگ‌های غیرمنطقی ← سالمندی موفق
۰/۰۱۰	۲/۵۷۰	۰/۱۱۱	۰/۲۸۶	۰/۲۲۰	هدفمندی در زندگی ← سالمندی موفق

موفق دارند. این اثر برای بزرگ‌های دینی- مذهبی و هدفمندی در زندگی مثبت و برای بزرگ‌های غیرمنطقی منفی بود. ضرایب t برای همه مسیرهای مستقیم معنی‌دار بود.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول فوق می‌توان گفت متغیرهای بزرگ‌های دینی- مذهبی، بزرگ‌های غیرمنطقی و هدفمندی در زندگی اثر مستقیم و معنی‌داری بر سالمندی

جدول ۴: نتایج بوت استرپ مربوط به اثرهای غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

شاخص‌های اندازه‌گیری					مسیر
معنی داری	حد بالا	حد پایین	خطای استاندارد	اندازه اثر استاندارد	
۰/۰۰۵	۰/۱۷۲	۰/۰۳۸	۰/۰۴۰	۰/۰۹۰	بزرگ‌های دینی- مذهبی ← هدفمندی در زندگی ← سالمندی موفق
۰/۰۰۵	-۰/۰۲۶	-۰/۱۲۹	۰/۰۳۱	-۰/۰۶۸	بزرگ‌های غیرمنطقی ← هدفمندی در زندگی ← سالمندی موفق

که نتایج نشان می‌دهد هر دو حد بالا و پایین برای متغیرهای پژوهش هم علامت بوده و صفر در این بازه قرار ندارد و می‌توان استنباط نمود که این رابطه معنی‌دار می‌باشد.

بحث

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدل ساختاری سالمندی

بر اساس جدول فوق نتایج اثرات غیرمستقیم نشان می‌دهد که متغیرهای بزرگ‌های دینی- مذهبی و بزرگ‌های غیرمنطقی با میانجی‌گری هدفمندی در زندگی اثر غیرمستقیم و معنی‌داری بر سالمندی دارند. این اثر برای بزرگ‌های دینی- مذهبی مثبت و برای بزرگ‌های غیرمنطقی منفی بود. به منظور معنی‌داری اثرات غیرمستقیم از روش بوت‌استرپ استفاده شده است

موفق در کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش بر اساس باورهای دینی - مذهبی و باورهای غیرمنطقی با نقش میانجی هدفمندی در زندگی بود. نتایج نشان داد باورهای دینی-مذهبی اثر مستقیم، مثبت و معناداری بر سالمندی موفق کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش دارد. این یافته با پژوهش‌های پیشین (۵، ۲۰، ۲۱، ۲۲) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت باورهای دینی و مذهبی یکی از مهم‌ترین منابع معنا و جهت در زندگی انسان‌ها هستند و نقش بسزایی در تجربه سالمندی موفق ایفا می‌کنند. کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که سال‌ها هویت، معنا و ارزش‌های خود را از طریق فعالیت‌های شغلی و آموزشی کسب کرده‌اند، پس از بازنشستگی با تغییرات عمیقی در نقش اجتماعی و جایگاه فردی مواجه می‌شوند که می‌تواند زمینه‌ساز احساس پوچی، کاهش انگیزه و افت رضایت از زندگی باشد (۲۰). در چنین شرایطی، باورهای دینی و مذهبی به عنوان چارچوبی معنایی عمل می‌کنند و فرد می‌تواند از طریق آن تجربه‌های زندگی، محدودیت‌ها و چالش‌های دوران سالمندی را معنا کند و با آن‌ها کنار بیاید (۲۱). این باورها سالمندان را قادر می‌سازند تا حتی در مواجهه با بیماری‌ها، کاهش توانایی‌های جسمانی و از دست دادن نقش‌های اجتماعی، حس ارزشمندی و مؤثر بودن خود را حفظ کنند و انگیزه، امید و انرژی روانی خود را از دست ندهند (۲۲). در تبیین دیگر می‌توان اذعان نمود فعالیت‌های دینی مانند شرکت در مجالس مذهبی، گروه‌های فرهنگی و اجتماعی، خدمات داوطلبانه، شرکت در مراسم محلی و فعالیت‌های خیریه، فرصت‌های تعامل اجتماعی را افزایش می‌دهند و احساس تعلق، ارزشمندی و حمایت اجتماعی را برای سالمند فراهم می‌آورند. کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که هویت و معنا خود را در سال‌های شغلی از طریق تعامل با دانش‌آموزان، خانواده و همکاران کسب کرده‌اند، پس از بازنشستگی ممکن است با کاهش فرصت‌های تعامل اجتماعی مواجه شوند. باورهای دینی به آن‌ها این امکان را می‌دهند که جایگزین‌های معنادار برای این تعاملات پیدا کنند و با فعالیت‌های گروهی و اجتماعی، احساس ارزشمندی و مؤثر بودن خود را حفظ کنند (۵). یافته دیگر این پژوهش نشان داد باورهای غیرمنطقی اثر مستقیم، منفی و معناداری بر سالمندی موفق کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش دارد. این یافته با پژوهش‌های پیشین (۲۳، ۲۴ و ۲۵) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان

گفت باورهای غیرمنطقی، به عنوان افکار، انتظارات یا باورهایی که با واقعیت زندگی سازگار نیستند و فرد را به قضاوت‌های نادرست و تصمیم‌گیری‌های غیرکارآمد هدایت می‌کنند، می‌توانند اثرات عمیقی بر تجربه سالمندی موفق داشته باشند. کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که سال‌ها در محیط آموزشی و اجتماعی فعال بوده‌اند، پس از بازنشستگی با تغییرات چشمگیری در نقش اجتماعی، هویت فردی و تعاملات روزمره خود مواجه می‌شوند و این تغییرات به طور طبیعی چالش‌های روانی و هیجانی ایجاد می‌کنند. در چنین شرایطی، وجود باورهای غیرمنطقی می‌تواند سالمندان را در معرض اضطراب، استرس، احساس بی‌کفایتی و کاهش رضایت از زندگی قرار دهد و مانع تجربه سالمندی موفق شود (۲۳). در یک تبیین می‌توان گفت باورهای غیرمنطقی موجب می‌شوند سالمند با دیدی منفی به پیری و محدودیت‌های جسمانی نگاه کند و نتواند تغییرات طبیعی دوران سالمندی را به عنوان بخشی از چرخه زندگی بپذیرد. این نگرش منفی باعث کاهش انگیزه، امید و انرژی روانی می‌شود و افراد را به سوی انفعال، دوری از فعالیت‌های اجتماعی و کاهش تعامل با دیگران سوق می‌دهد. سالمندی که باور دارد توانایی‌هایش به شدت محدود شده یا دیگر برای جامعه مفید نیست، به تدریج احساس بی‌ارزشی و پوچی پیدا می‌کند و این احساس می‌تواند منجر به افسردگی، اضطراب و کاهش کیفیت زندگی شود (۲۴). در تبیین دیگر باورهای غیرمنطقی اثر منفی بر رفتارهای فردی و اجتماعی سالمندان دارند. فردی که انتظارات غیرواقعی از خود یا دیگران دارد، معمولاً در فعالیت‌های روزمره دچار ناکامی می‌شود و توانایی مقابله با محدودیت‌ها و بحران‌های دوران سالمندی را از دست می‌دهد. این افراد ممکن است از مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی یا داوطلبانه اجتناب کنند و روابط خانوادگی و دوستانه خود را کاهش دهند. در نتیجه، شبکه‌های حمایتی اجتماعی که یکی از عوامل مهم تجربه سالمندی موفق است، تضعیف می‌شوند و سالمند بیشتر در معرض انزوا و تنهایی قرار می‌گیرد (۲۵). برای کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که پیش‌تر هویت و معنا خود را از طریق تعامل با دانش‌آموزان و همکاران تجربه کرده‌اند، فقدان جایگزین‌های معنادار همراه با باورهای غیرمنطقی می‌تواند تأثیر مضاعف داشته باشد و سطح رضایت و کیفیت زندگی آن‌ها را به شکل چشمگیری کاهش دهد.

این یافته با پژوهش‌های پیشین (۱۱، ۱۲، ۲۰، ۲۱ و ۲۷) همسو بود. باورهای دینی و مذهبی یکی از منابع اصلی معنا، جهت و چارچوب زندگی انسان‌ها به شمار می‌روند و نقش مهمی در شکل‌دهی تجربه سالمندی موفق دارند. این باورها نقش مؤثری در کاهش احساس پوچی، افزایش رضایت از زندگی و تسهیل سازگاری با تغییرات سالمندی ایفا می‌کنند، اما این اثر لزوماً به‌صورت مستقیم نیست و میانجی‌گری عواملی مانند هدفمندی در زندگی، سازوکارهای روان‌شناختی و رفتاری پیچیده‌تری ایجاد می‌کند (۲۱). هدفمندی در زندگی به‌عنوان عامل میانجی، مسیر اثرگذاری باورهای دینی مذهبی بر تجربه سالمندی موفق را توضیح می‌دهد. باورهای دینی مذهبی به فرد سالمند چارچوبی معنایی می‌دهند که زندگی را معنادار و هدفمند می‌سازد. فردی که باورهای مذهبی قوی دارد، تمایل بیشتری به تعیین اهداف شخصی، معنوی و اجتماعی پیدا می‌کند و در نتیجه فعالیت‌ها و رفتارهای خود را بر اساس این اهداف تنظیم می‌کند (۱۲). هدفمندی در زندگی، از یک سو حس کنترل و مؤثر بودن را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر باعث تقویت انگیزه و تاب‌آوری روانی در مواجهه با محدودیت‌ها و تغییرات دوران سالمندی می‌شود. بنابراین، باورهای دینی مذهبی با اثرگذاری بر هدفمندی، به شکل غیرمستقیم تجربه سالمندی موفق را ارتقا می‌دهند. از بعد روان‌شناختی، باورهای دینی مذهبی موجب تقویت معنا و ارزش زندگی می‌شوند و فرد را قادر می‌سازند تا اهداف معنادار تعیین کند (۲۷). سالمند با تعیین اهداف روشن، انگیزه بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، حفظ سلامت جسمانی و تعامل مثبت با دیگران دارد. این فرآیند باعث کاهش اضطراب، افسردگی و احساس پوچی می‌شود و سلامت روانی و هیجانی فرد را تقویت می‌کند. به عبارت دیگر، باورهای مذهبی با افزایش هدفمندی، سالمندان را به فعالیت‌های سازنده و مثبت هدایت می‌کنند که در نهایت به تجربه سالمندی موفق منجر می‌شود (۱۱). از منظر رفتاری، سالمندان با هدفمندی بالاتر تمایل بیشتری به مراقبت از خود، یادگیری مهارت‌های جدید و مشارکت فعال در جامعه دارند. هدفمندی به آن‌ها چارچوبی برای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی فعالیت‌ها ارائه می‌دهد و باعث می‌شود حتی در محدودیت‌های جسمانی و اجتماعی، عملکرد مؤثر و رضایت‌بخش خود را ادامه دهند. این فرآیند نشان می‌دهد که اثر باورهای دینی مذهبی

از سویی نتایج نشان داد هدفمندی در زندگی اثر مستقیم، مثبت و معناداری بر سالمندی موفق کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش دارد. این یافته با پژوهش‌های پیشین (۱۱، ۱۲، ۲۶ و ۲۷) همسو بود. هدفمندی در زندگی به‌عنوان یکی از ارکان اساسی تجربه سالمندی موفق، در دوران بازنشستگی کارکنان آموزش و پرورش نقشی حیاتی ایفا می‌کند. این مفهوم به‌ویژه در دوران پس از بازنشستگی که فرد با تغییرات اساسی در هویت، نقش اجتماعی و فعالیت‌های روزانه مواجه می‌شود، از اهمیت بیشتری برخوردار است (۲۶). در این مرحله از زندگی، فقدان هدف و معنا می‌تواند به احساس بی‌هدفی، افسردگی و کاهش کیفیت زندگی منجر شود. برعکس، حفظ و تقویت هدفمندی می‌تواند به افزایش رضایت از زندگی، سلامت روانی و اجتماعی و در نهایت تجربه سالمندی موفق کمک کند (۱۲). بر اساس شواهد پژوهشی افراد مسن با احساس هدفمندی بیشتر، از سلامت روانی و جسمانی بهتری برخوردارند. این افراد کمتر دچار افسردگی و اضطراب می‌شوند و در برابر استرس‌های زندگی مقاوم‌تر هستند. این ویژگی‌ها به‌ویژه در کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که سال‌ها با دانش‌آموزان و همکاران در ارتباط بوده‌اند، می‌تواند به حفظ هویت اجتماعی و روانی آن‌ها کمک کند. در سطح فردی، هدفمندی در زندگی می‌تواند به سالمندان کمک کند تا با تغییرات جسمانی و اجتماعی دوران سالمندی سازگار شوند. این افراد با داشتن اهداف مشخص، انگیزه بیشتری برای حفظ سلامت جسمانی، یادگیری مهارت‌های جدید و مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی دارند (۲۷). در سطح اجتماعی، افراد با هدفمندی بیشتر تمایل دارند تا در فعالیت‌های گروهی و اجتماعی مشارکت کنند. این مشارکت‌ها می‌تواند شامل فعالیت‌های داوطلبانه، حضور در گروه‌های اجتماعی و فرهنگی و کمک به دیگران باشد. این نوع مشارکت‌ها به تقویت روابط اجتماعی، کاهش انزوا و افزایش حس تعلق به جامعه می‌انجامد (۱۱). برای کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش، این نوع مشارکت‌ها می‌تواند به حفظ هویت حرفه‌ای و اجتماعی آن‌ها کمک کند تا دوران پس از بازنشستگی را با رضایت، سلامت و مشارکت فعال در جامعه سپری کنند.

یافته دیگر این مطالعه نشان داد باورهای دینی-مذهبی بر سالمندی موفق کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش از طریق هدفمندی در زندگی اثر غیرمستقیم، مثبت و معنی‌داری دارد.

بر سالمندی موفق به صورت غیرمستقیم و از طریق افزایش هدفمندی تحقق می‌یابد و سالمند را قادر می‌سازد تا با حفظ انگیزه و معنا، کیفیت زندگی خود را ارتقا دهد (۲۰). همچنین نتایج این مطالعه نشان داد باورهای غیرمنطقی بر سالمندی موفق کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش از طریق هدفمندی در زندگی اثر غیرمستقیم، منفی و معنی‌داری دارد. این یافته با پژوهش‌های پیشین (۱۱)، ۱۲، ۲۴ و ۲۷) همسو بود. باورهای غیرمنطقی که شامل انتظارات غیرواقعی، تفکرات تحریف‌شده و نگرش‌های نامعقول نسبت به خود، دیگران و محیط است، می‌تواند اثرات عمیق و گسترده‌ای بر تجربه سالمندی موفق داشته باشند و فرد را به چرخه‌ای از اضطراب، سرخوردگی و کاهش انگیزه سوق دهند و تجربه سالمندی موفق را تحت تأثیر قرار دهند. با این حال، نقش میانجی هدفمندی در زندگی می‌تواند مسیر اثرگذاری این باورها را توضیح دهد و نشان دهد که چگونه افراد می‌توانند با ایجاد و حفظ اهداف معنادار، اثرات منفی باورهای غیرمنطقی را کاهش دهند و تجربه سالمندی موفق را ارتقا دهند (۲۴). هدفمندی در زندگی به سالمند این امکان را می‌دهد که حتی با وجود باورهای غیرمنطقی، حس کنترل، مؤثر بودن و انگیزه خود را حفظ کند و رفتارهای مثبت و سازنده را ادامه دهد. در نتیجه، اثر منفی باورهای غیرمنطقی بر تجربه سالمندی موفق کاهش یافته و مسیرهای مؤثر برای ارتقای کیفیت زندگی ایجاد می‌شود. هدفمندی می‌تواند اثرات منفی باورهای غیرمنطقی بر هیجانات و سلامت روانی سالمندان را تعدیل کند. افرادی که اهداف روشن و معنادار دارند، قادرند اضطراب، افسردگی و احساس بی‌کفایتی ناشی از باورهای غیرمنطقی را مدیریت کنند و با تمرکز بر دستاوردها و قابلیت‌های باقی‌مانده، انرژی روانی خود را حفظ نمایند (۲۷). هدفمندی موجب می‌شود سالمند از تجربه‌های روزمره معنا و رضایت استخراج کند و با دیدگاهی مثبت‌تر به محدودیت‌ها و تغییرات دوران سالمندی نگاه کند. این فرآیند نشان می‌دهد که حتی وجود باورهای غیرمنطقی، هنگامی که هدفمندی تقویت شود، اثر مخرب خود را کاهش می‌دهد و تجربه سالمندی موفق را امکان‌پذیر می‌سازد. در سطح اجتماعی، هدفمندی به سالمندان کمک می‌کند تا با وجود باورهای غیرمنطقی همچنان در فعالیت‌های اجتماعی و گروهی مشارکت فعال داشته باشند (۱۱). تعیین اهداف معنادار، انگیزه لازم برای تعامل با خانواده، دوستان و جامعه

را فراهم می‌کند و باعث تقویت شبکه‌های حمایتی، کاهش تهایی و افزایش حس تعلق اجتماعی می‌شود. کارکنان بازنشسته آموزش و پرورش که پیش‌تر هویت خود را از طریق فعالیت‌های آموزشی و اجتماعی تجربه کرده‌اند، با حفظ هدفمندی می‌توانند جایگاه اجتماعی خود را تثبیت کرده و به شکلی فعال در جامعه مشارکت کنند، حتی اگر باورهای غیرمنطقی آن‌ها گاهی باعث خودمحدودسازی شود. رفتارهای فردی نیز تحت تأثیر هدفمندی تعدیل می‌شوند (۱۲). در نهایت می‌توان گفت تقویت هدفمندی می‌تواند اثرات منفی این باورها را تعدیل کرده و مسیر مؤثری برای ارتقای رضایت، سلامت روانی و اجتماعی و تجربه موفق دوران سالمندی فراهم آورد.

یکی از محدودیت‌های این مطالعه مربوط به قلمرو مکانی و زمانی مطالعه است که این مطالعه بر روی کارکنان بازنشسته فرهنگی شهر بهبهان در سال ۱۴۰۴ انجام شد و در صورت تعمیم‌دهی باید جوانب احتیاط رعایت شود. عدم کنترل کامل متغیرهای مداخله‌گر، پرسشنامه به عنوان تنها منبع گردآوری اطلاعات در این پژوهش و اجرای غیرحضوری پرسشنامه‌ها از محدودیت‌های این مطالعه بود. بر این اساس پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی از روش‌های نمونه‌گیری مختلف استفاده شود که قدرت تعمیم‌پذیری بیشتری داشته باشد. در کنار پرسشنامه از روش‌هایی مانند مصاحبه بالینی استفاده شود. طراحی و اجرای برنامه‌های توانمندسازی روانی و معنوی بازنشستگان، مشاوره و روان‌درمانی هدفمند، ایجاد شبکه‌های حمایتی و گروه‌های اجتماعی-مذهبی، برنامه‌های فعالیت‌های معنادار و داوطلبانه، آموزش مدیریت باورهای غیرمنطقی و تقویت باورهای مثبت، برنامه‌های خودارزیابی و پیگیری سلامت روان و اجتماعی، تلفیق معنویت و آموزش‌های حرفه‌ای از پیشنهادات این مطالعه است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش، روایتی نو از دوران سالمندی ارائه می‌دهد؛ سالمندی در این نگاه نه یک فرسایش بیولوژیک، که یک سازه‌ی روانی-معنایی است. این مطالعه نشان داد که پنجره‌ی نگاه فرد به هستی (در قالب باورهای مذهبی یا سد باورهای غیرمنطقی)، در نهایت در ایستگاه هدفمندی به نتیجه می‌رسد. در واقع، هدفمندی در زندگی، همچون قطب‌نمایی عمل می‌کند که حتی در طوفان تغییرات جسمانی و اجتماعی دوران سالمندی، مسیر ثبات روانی را

مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان در سال ۱۴۰۴ بوده و بدین وسیله پژوهشگران از کلیه بازنشستگان فرهنگی شهر بهبهان بخاطر صبر و بردباری و همکاری در اجرای پژوهش نهایت تقدیر و تشکر را دارند. همچنین این پژوهش دارای کد اخلاق IR.IAU.BEHBAHAN.REC.1404.058 بوده و تأییدیه اخلاق پژوهش را از کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهبهان اخذ نموده است.

References

1. Kooij DT, Zacher H, Wang M, Heckhausen J. Successful aging at work: A process model to guide future research and practice. *Industrial and Organizational Psychology*. 2020; 13(3): 345-365. <https://doi.org/10.1017/iop.2020.1>
2. Zacher H. Successful aging at work. *Work, aging and retirement*. 2015; 1(1): 4-25. <https://doi.org/10.1093/workar/wau006>
3. Estébsari F, Daštoorpoor M, Khalifehkandi ZR, Nouri A, Moštfaei D, Hosseini M, ... Aghababaeian H. The concept of successful aging: a review article. *Current aging science*. 2020; 13(1): 4-10. <https://doi.org/10.2174/1874609812666191023130117>
4. Havighurst RJ. Successful aging. In *Process of aging* (pp. 299-320). Routledge. 2018. <https://doi.org/10.4324/9781315127460-18>
5. You S, Kwon M. Religious engagement and successful aging among Korean older adults. *Religions*. 2023; 14(2): 184. <https://doi.org/10.3390/re114020184>
6. Ewen HH, Nikzad-Terhune K, Dassel KB. Exploring beliefs about aging and faith: development of the Judeo-Christian Religious Beliefs and Aging Scale. *Behavioral Sciences*. 2020; 10(9): 139. <https://doi.org/10.3390/bs10090139>
7. Gvozden M, Mladenović IP, Gvozden TV. The Role of Personality and Irrational Beliefs in the Development and Recurrence of Depression in Later Life. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*. 2025; 43(3): 37. <https://doi.org/10.1007/s10942-025-00601-5>
8. Demir Y, Kumcağız H. Investigation of Irrational Beliefs in Adults. Ondokuz Mayıs University

برای فرد روشن نگه می‌دارد. پیام اصلی این مدل فراتر از یک الگوی آماری است: سالمندی موفق، محصول تصادفی ژنتیک نیست، بلکه نتیجه‌ی مهندسی شناختی است. اگر باورهای دینی را به مثابه‌ی ریشه‌هایی عمیق برای استقامت و باورهای غیرمنطقی را به مثابه‌ی آفت‌های فکری در نظر بگیریم، هدفمندی همان میوه‌ی ثمربخشی است که کیفیت سال‌های طلایی عمر را تضمین می‌کند.

سپاسگزاری

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته

- Journal of Education Faculty. 2019; 38(2): 67-76.
9. Irving J, Davis S, Collier A. Aging with purpose: Systematic search and review of literature pertaining to older adults and purpose. *The International Journal of Aging and Human Development*. 2017; 85(4): 403-437. <https://doi.org/10.1177/0091415017702908>
 10. Mitchell V, Helson RM. The place of purpose in life in women's positive aging. *Women & Therapy*. 2016; 39(1-2): 213-234. <https://doi.org/10.1080/02703149.2016.1116856>
 11. AshaRani PV, Lai D, Koh J, Subramaniam M. Purpose in life in older adults: a systematic review on conceptualization, measures, and determinants. *International journal of environmental research and public health*. 2022; 19(10): 5860. <https://doi.org/10.3390/ijerph19105860>
 12. Kim SH, Park S. A meta-analysis of the correlates of successful aging in older adults. *Research on aging*. 2017; 39(5): 657-677. <https://doi.org/10.1177/0164027516656040>
 13. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. Guilford publications. 2023.
 14. Byrne BM. Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic concepts, applications, and programming. Psychology press. 2023.
 15. Zanjari N, Sani MS, Chavoshi MH, Rafiey H, Shahboulaghi FM. Successful aging as a multidimensional concept: An integrative review. *Medical journal of the Islamic Republic of Iran*. 2017; 31(4): 100-120. <http://mjiri.iiums.ac.ir/article-1-3793-en.html> <https://doi.org/10.14196/mjiri.31.100>
 16. Hadjizadeh Meimandi M, Barghamadi M. The

- Study of the Relationship between Religious Beliefs Performance and Life Satisfaction among the Elderly. *Salmand: Iranian Journal of Ageing* 2010; 5 (1): 87-94. <http://salmandj.uswr.ac.ir/article-1-297-fa.html>
17. Mozafari Zadeh M, Ghalcheh Yazdani S, Heidari F, Shabani M. Effect of Rational Emotive Behavioral therapy on irrational beliefs of semi-professional adolescents rock climbers. *Journal of Applied Psychological Research*. 2018; 9(2): 89-104. https://japr.ut.ac.ir/article_68411.html?lang=en
 18. Crumbaugh JC, Maholick LT. Manual of instructions for the Purpose-in-Life Test. Munster: Psychometric Affiliates. 1969. <https://doi.org/10.1037/t01175-000>
 19. Mohammadi I, Sajjadian I. The Effectiveness of Resiliency Training on Social Adjustment and Purposeful Life in the Elderly Male Living in Nursing Homes. *Journal of Aging Psychology*. 2019; 5(2): 89-100. <https://www.sid.ir/paper/259413/fa>
 20. Kim M. The effect of successful aging on the life satisfaction of Korean older adults. *Innovation in Aging*. 2017; 1(1): 1068. <https://doi.org/10.1093/geroni/igx004.3910>
 21. Emlet CA, Harris L, Pierpaoli CM, Furlotte C. The journey I have been through: The role of religion and spirituality in aging well among HIV-positive older adults. *Research on aging*. 2018; 40(3): 257-280. <https://doi.org/10.1177/0164027517697115>
 22. Coleman PG, Schroder-Butterfill E, Spreadbury JH. Religion, spirituality, and aging. *Handbook of theories of aging*. 2016; 577-598.
 23. Turner MJ, Carrington S, Miller A. Psychological distress across sport participation groups: The mediating effects of secondary irrational beliefs on the relationship between primary irrational beliefs and symptoms of anxiety, anger, and depression. *Journal of Clinical Sport Psychology*. 2019; 13(1): 17-40. <https://doi.org/10.1123/jcsp.2017-0014>
 24. Balkis M, Duru E. Irrational/rational beliefs, procrastination, and life satisfaction: an empirical assessment of REBT models of psychological distress and psychological health model. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*. 2022; 40(3): 566-582. <https://doi.org/10.1007/s10942-021-00428-w>
 25. Bačová V, Halama P, Kordačová J. Irrational beliefs indirectly predict retirement satisfaction through the conceptualization of retirement: a cross-sectional study in a sample of recent retirees. *BMC psychology*. 2023; 11(1): 195. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01237-9>
 26. Zhou Y, Sun Y, Pan Y, Dai Y, Xiao Y, Yu Y. Prevalence of successful aging in older adults: A systematic review and meta-analysis. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2025; 128(3): 105604. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2024.105604>
 27. Yemiscigil A, Powdthavee N, Whillans AV. The effects of retirement on sense of purpose in life: Crisis or opportunity? *Psychological Science*. 2021; 32(11): 1856-1864. <https://doi.org/10.1177/09567976211024248>